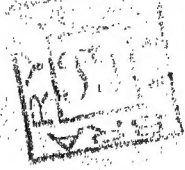

PERSIAN SECTION ۶۸۶

رباعیات ابوسعبد الخیر

مُرتَبَّہ
کے ایم مہتیرا سکواٹر ایم اے ایم آر اے ایس (لندن)
پروفیسر السنہ شرقیہ دیال سنگھ کالج لاہور

بفراش
شیخ مبارک علی تاجرتباندرون لوہاری روزہ لاہور

(13)

۱۹۳۲ء

عالمگیر لیکچر پریس لاہور میں باہتمام حافظ محمد عالم چھپی

قیمت فی جلد ۸/-

طبع چہارم

مطبوعات کان شیخ مبارک علی تاج کٹر لٹریچر وائز لاہور

فرواد اہمیت۔ از ڈاکٹر اقبال	قیمت ۳۰	ترجمہ الفضل۔ دفتر اول از مولانا
نارائشیم	۳۰	وچاہت حسین صاحب شادانی راہروی عمر
عروض سنی	۴۰	قصائد قافیہ ردیفانہ شمولہ امتحان نشی فاضل
رباعیات ابوسعید ابوالخیر	۴۰	تاریخ چہا نکشتان دہری شمولہ امتحان نشی فاضل
شمولہ امتحان نشی فاضل ایم اے	۱۸	تشریح غزلی۔ نظری کی شہرت مشہور
انتخاب مخزن حصہ اول رسالہ مخزن کی		ضرور ملاحظہ فرمادیں۔۔۔۔۔ ۱۵
پہلی نوبل دوس کا انتخاب عمر		مخزن اسرار نظامی شمولہ امتحان نشی فاضل ایم
انتخاب مخزن حصہ دوم۔ رسالہ مخزن کی دوسری		حضرت نظامی گنجوی کی مشہور شہرہ کاغذ فیضیہ
نوبل دوس کا انتخاب۔۔۔۔۔ عمر		گلہ حسن کا کوروی۔۔۔۔۔ ۱۶
انتخاب مخزن حصہ سوم مجموعہ مضامین شیخ عبد اللہ ادو		اردو ترجمہ مقامات حبیبی شمولہ امتحان نشی فاضل
دکھائے مرافعہ۔۔۔۔۔ ۴۲		ارشاد اہل بلگرامی۔۔۔۔۔ عمر
ایضاً موزعہ از حضرت شادان بلگرامی ۱۲		شہر لیاات نظیری شمولہ امتحان نشی فاضل
الفضل دفتر اول شمولہ امتحان نشی فاضل ۱۲		نظیری نیشاپوری کا کلام۔۔۔۔۔ عمر

مکتبہ
مدرسہ

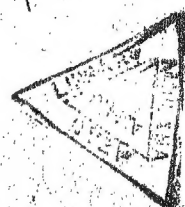
M.A. LIBRARY, A.M.U.

PE16018

۱۶۸

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

رباعیات

شیخ ابوسعید ابوالخیر

رحمۃ اللہ علیہ

۲
نیما جانب بستان گذر کن
بگو آن نازنین شمشاد مارا
تشریف قدم خود زمانے
مُشرف کن خراب آباد مارا

ایم نعلی زکری

۱
باز آ باز آ ہر آنچہ ہستی باز آ
گر کافر و گبر و بت پرستی باز آ
این گئیہ مادر گئیہ نو میدی نیست
صد بار اگر توبہ شکستی باز آ

۳

خداوند ابر دانی بلارا
ازین آفت ننگ داری تو مارا
بختی آن دو گیسوئے محمد
ز بوی گرداں زبردستان مارا

۴

و افریاد از عشق و افریاد
کارم بیکے طرفه نگارانتا
گرداؤ من شکسته داد ادا
ورنه من و عشق هر چه با د ادا

۵

یارب محمد و علی و زهرا
یارب حسین و حسن آل عبا
از لطف برآر حاتم در دوسرا
بے منت خلق یا علی الا عسلی

۶

ای دلبر نامباش بے دلبر
یک دلبر مایه از صد دلبر
نه لب سرمانه دلبر اندر بر
یاو لب سر یا فرست یاو لب بر

۷

منصور حلاج آن ننگ دریا
کز پنبه تن و آن جان کروم جدا
رونه که انا الحق بزبان می آورو
منصور کجا بود خدا بود خدا!

۸

من دوشن عاکرم و باو آینا
تا چه شود آن دو چشم باو آینا^{نینه}
دیدہ بدخواه ترا چشم رسید
در دیدہ بدخواه تو باو آینا

۹

اے کردہ غمت غارتِ ہوشِ دلِ ما
 دردِ تو شدہ خانہ فروشِ دلِ ما
 رندی کہ مقدساں از و محرومند
 عشقِ تو مراؤ گفت بگوشِ دلِ ما

۱۱

تا دور رسید چشمِ خو بخوارِ تو را
 خواہم کہ کشد جانِ من آزارِ تو را
 یارب کہ ز چشمِ زخمِ دوراں ہرگز
 دردے نہ رسد ز گس بیمارِ تو را

۱۳

آں رشتہ کہ قوتِ روانست مرا
 آرایشِ جانِ ناتوانست مرا
 یہ چپکشیِ جانِ کشم ہے آں
 پیوندِ چو بارِ رشتہ جانت مرا

۱۰

دردیدہ بجائے خوابِ آب است مرا
 زیرا کہ بیدنت شتاب است مرا
 گوئیند بخواب تا بخوابش بینی
 اے بخبراں چہ جائے خواب است مرا

۱۲

مہمانِ تو خواہم آمدنِ جانانا
 می توانی کن ز حاسداں پنهانا
 خالی کن این خانہ ز بس مہمانا
 با ما کس را بخانہ در نشانا

۱۴

تا چپکشیِ غصہ ہر ناکس را
 وز خستِ خود خاکِ شوم ہر خس را
 کاہم بدینا چو بر نمی آید راست
 داہم سے طلاقِ این فکرِ طلسم را

۱۵

ہر گز کہ بینی دوسہ سرگرداں را
عجب رہ مرداں نتواں کرداں را
تقلید دوسہ مقلد بے معنی
بدنام کند رہ جواں مرداں را

۱۶

دنیا جم را قیصر و خاقاں را
تسبیح ملک را و صفار ضواں را
دوزخ بد را بہشت مزیں را
جاناں مارا و جاناں ماجاناں را

۱۷

وب

۱۸

وصل تو کجا و من مجور کجا
دردانہ کجا احوصلہ مور کجا
ہر چہ ز سوختن ندارم باکے
پروانہ کجا و آتش طور کجا

بر تافت عنان صہوری از جان خراب
شد ہجو رکاب حلقہ چشم از تپ و تاب
دیگرہ چو عنان نیچم از حکم تو سر
گر دولت پا پس تو یام چور کاب

۱۹

از چرخ و فلک گردش بکیاں مطلب
وزر وزیرانہ عدل سلطان مطلب
رفتیہ پنج کہ در جہاں خواہی بود
آزار دل ہیچ مسلمان مطلب

۲۰

گے میگروم بر آتش ہجر کباب
گے سرگردان بھر غم ہجو حباب
القصہ چو خار و خس دریں دیہ خراب
گے بر سر آتش گے بر سر آب

۲۲

اے آئینہ حسن تو در صورت زیب
گرداب ہزار کشتی صبر و شکیب
ہر آئینہ کہ غیبر حسن تو بود
خواند خودش سراب محراب فریب

۲۱

کارم ہم نالہ و غم و شست مشب
فی صبر پدید است نہ شست مشب
دو شتم خوش بود ساعتی پنداری
کفارہ خوش دلی و شست مشب

۲۳

(ت)

۲۳

اے راکھنا خیل عشاق نوشت
آزاد رسجد است و فارغ ز کشت
دیوانہ عشق را چہ بجزاں چہ صا
از خویش گذشتہ را چہ دوزخ چہ بہشت

دور از تو فضائے دہر برین تنگ است
دارم دلی کہ زیر صدفین سنگ است
عمریست کہ بدتش راں عارست
جانیت کہ بردنش اصل را ننگ است

۲۴

دل عادت توئے چو گنجوئے تو گرفت
جاں کہ ہر تہمت بر کوئے تو گرفت
گفتم بخدا تو جانب ما را گیر
ایں ہم طرف روئے کوئے تو گرفت

۲۵

ایں دل ہمہ نوح شوی شکیبائی چیت
وی جاں بدر آید ہمہ عنائی چیت
اے دیدہ چہ رویت ثمرت با دا
ناویدہ بحال دوست بینائی چیت

۲۷

گفتار نکو دارم و کردارم نیست
از گفت نیکو و بے عمل عام نیست
و دشوار بود کردن و گفتن آسان
آسان بسیار هیچ دشوار نیست

۲۹

گویند دل آئینہ آئین عجیب است
در رخ شاہان خود ہیں عجیب است
در آئینہ روئے شاہان نیست عجب
خود شاہد و خود آئینہ اس عجیب است

۳۱

در ہجر ایم قرار مے باید و نیست
آسانش جان زار مے باید و نیست
سرمایہ روزگار مے باید و نیست
یعنی کہ وصال یار مے باید و نیست

۲۸

اے خواجہ ترا غم جالی ناہست
اندیشہ باغ و راغ و خرم گاہست
ما سوختگان عالم تجسیر یدیم
ما را غم لا الہ الا اللہ است

۳۰

بشرکلبتیاں ہزن عشاق حق است
لا بلکہ عیاں در ہمہ آفاق حق است
چیزے کہ بود ز روئے تقیید چہاں
واللہ کہ ہماں ز وجہ الطلاق حق است

۳۲

روزم بغم جہاں فرسودہ گذشت
شب بے ہوس بوحہ نابودہ گذشت
عمرے کہ از و مے ہماں فرار زد
القصدہ بفرمانے بیودہ گذشت

۳۳

گریم زغم تو زار و گوئی زرق است
چون برق بود که دیده در غم تو است
تو پنداری که جمله دلداد تو است
نه ز صفا میان دلداد تو است

۳۵

کردم تو به شکستیش روز نخست
چون شکستم بتو به نام خواندی چیست
انقصه ز نام تو به نام در کف تست
یکدم نه شکسته اش گذارنی در دست

۳۶

تا در رسد وعده هر کار که هست
سوخته نه و دد یار می هر یار که هست
تا ز حمت سرا و زمستان نکشد
پر گل نشود دامن هر خار که هست

۳۴

آں را که فنا شود و فقر آیین است
نه کشف یقین معرفت دین است
رفت اوز میاں بهین خدا ماند خدا
الفقر اذ اتم هو الله این است

۳۶

دنیا بمثل چو کوزه زرین است
گر آب در او تلخ و گداز شیرین است
تو غره مشوک عمر من چندین است
کین اسپ صیل نام زیرین است

۳۸

یارب تو زمانه را دلیله بفرست
نمرواں ایشه چوپایه بفرست
فرعونیکان همه زبردست شدند
موسی و عصا و رود نیله بفرست

۳۹

آسان آسان خود امان نتوان یافت
وین شربت شوق را نگال نتوان یافت
ز آن مے که عزیز جان شایقان است
یک جبر عرصہ ہزار جاں نتوان یافت

۴۱

چشم ہمہ شک گشت جسمم بگریخت
در عشق تو بے جسم ہے باید زیست
از من اثرے نہ اندایں گریہ پیست
چوں من ہمہ معشوق شدم عاشق کیست

۴۳

عشق تو بلائے جان درویش من است
بیگانہ نمی شود مگر خویش من است
گفتم سفرے کنم ز غم بگریزم
منزل منزل غم تو در پیش من است

۴۰

از درد نشان مده کہ در جان تو نیست
بگذر ز ولایتی کہ آن تو نیست
از بے خبری بود کہ با جوہریاں
لاف از گہ زنی کہ در کان تو نیست

۴۲

تا پائے تورنج گشت باد در دیخت
میسکین دل رنجورین از درد گدخت
گو یا کہ ز روزگار در دے دارم
ایں درد کہ در پائے تو خود را انداخت

۴۴

ز آن مے خورم کہ روح پیمانہ اوست
ز آن مست شدم کہ عقل دیوانہ اوست
دو دے من آمد و آتشے با من زد
ز آن شمع کہ آفتاب پروانہ اوست

۴۵

زنا پرست زلفِ عنبر بُویت
محراب نشین گوشه ابرویت
یارب تو چہ کنبہ کہ باشد شبِ رو
روئے دل کافر و مسلمان سویت

۴۷

اے مقصدِ خویش پرستانِ ویت
محرابِ جہانیاں غمِ ابرویت
سرمایہ عیش تنگِ ستانِ ہمت
سر رشته دلمائے پریشانِ مویت

۴۹

دکھو عشق جائے آسائش نیست
آنجا ہمہ کاش است افزائش نیست
بے درد و الم تو قح در مان نہ
بے جہرم و گنہ امیدِ بخشش نیست

۴۶

یادِ گفتم کہ اے دلِ احوال تو چیت
دلِ یدہ پر آب کرد و بیا گریت
گفتا کہ چگونہ باشد احوالِ کسے
کو را بمرادِ دیگرے باید زلیست

۴۸

غمِ عاشق سینہ بلا پرورِ ماست
خونِ دردِ دل آرزوِ چشمِ تراست
ہاں غیہ اگر عریفِ یابی پیش آئی
کالماں بجائے بادہ در ساغرِ ماست

۵۰

عشق آمد و گردِ فتنہ ہر جامِ بخت
عقل شد و صبر رفت و ہوشم بگر بخت
زین واقعہِ سخ دوست و تم بگرفت
چوں یدہ کہ ہر چہ داشت در پالمِ بخت

۵۱

گر مرده بوم برآمدہ سالے بنیت
چہ پندازی کہ گورم از عشق تہیت
گردست بخاک من نہی کانچا کیست
آواز دہم کہ حال معشوقم چیت

۵۲

از ما ہمہ عجز نیستی مطلوب است
ہستی تو ابش ز ما منکوب است
ایں اوست پدید گشتہ در صورت ما
ایں قدرت فعل از ان کا منسوب است

۵۵

آلودہ دنیا جگر ریش تراست
آسودہ تراست ہر کہ درویش تراست
ہر خمر کہ بر زنگہ وزنجیری ہست
چوں بزنگری بار برویش تراست

۵۲۰

اے قبلہ ہر کہ مقبل آمد رویت
روئے ہم مقبلالت عالم سویت
امروز کسے کرتو بگرداند روے
فردا بکدام رو بہیند رویت

۵۳

گر سنجہ صد دانہ شمار خی است
ورجامے از کف نگذاری خی است
گفتی چہ کنم چہ تحفہ آرم بردوست
بے درو میا ہر آنچہ آری خی است

۵۶

دے شب کہ دلم ز تاب ہجر می سوخت
اشکم ہمہ دیدہ گریاں می سوخت
می سوختم آنچہ ناں کہ غیر از دل تو
بر من دل کافر و مسلمان می سوخت

سپاهی شد هوا و زنگاری دشت
 ای دوست بیا و بگذر از هر چه گشت
 گر میل وفاداری اینک دل جان
 و میل جفا داری اینک سر طشت

دل چون خدنگت رگ جان بکشد
 منمائی بکس خرقه نوال بودت
 می نال چنانکه نشنوند آواز
 می سوز چنانکه بر نیاید دودت

در سحر نفس که در تحقیق بسی است
 گرداب وجودم کشتی نفسی است
 هر گوش صدت حلقه چشمت پر آب
 هر موج اشاره ز بر وئی کسی است

عقرب سبز لعل یار و چه جنبه دوست
 شیرین سخنی که شد در شکر دوست
 باین همه کبر و ناز کاند سر دوست
 فرمان ده روزگار فرمان بر دوست

بهر سخن دوست نمی یارم گفت
 دریت گر انبهای یارم سفت
 ترسم که بخواب در بگوئم بجای
 شهادت کزین خفت نمی یارم خفت

شب آمد و رفتم اندر غم دوست
 هم بر سر گریه چشم را دوست
 از خون لعل هر مرثیه پسنداری
 لختی مست که پاره جگر مرا دوست

۶۳

گفتی که فلان یار ما خاموشست
از بادۀ عشق دیگرے ہوشست
شمرمت بادا ہنوز خاکِ در تو
از گرمیِ خونِ دلِ من در جوشست

۶۵

اندر ہفتہ شت خاوراں گر خاریست
آغشته بخونِ عاشق افکاریست
سہر جا کہ پری رُخی و گلزارِ یست
مارا ہمدردِ خواستِ شکلِ کاریست

۶۷

ناکامیم اے دوستِ زخود کامی تست
وہیں سوختگیہائے من از خامی تست
نگذار کہ در عشق تو رسوا گردم
رسوائی من باعثِ ہدنائی تست

۶۴

آں شب کہ مرا بوصولِ آن رنگست
بالائے شیم کوتہ و پھنا تنگست
و آن شب کہ ترا برینِ مسکین جنگست
شب کو روخوردنِ گنگِ پروین گنگست

۶۶

ای دل غمِ عشقِ ابرائے من تست
سرِ بر خطِ اودنہ کہ سزائے من تست
تو چاشنیِ دردِ ندائی ورنہ
یکدم غمِ دوستِ خونہائے من تست

۶۸

برین در وصلِ بستمہ پیدارد دوست
دلِ بفرقِ خستہ پیدارد دوست
من بعدِ من و شکستگیِ دردِ دوست
چون دوستِ دل شکستہ پیدارد دوست

۶۹

غشتم کہ بہر گم غمی پیونداست
در دلم کہ دلم بدر دجا جمنداست
صبرم کہ بکام و پنچہ شیرم نہست
شکرم کہ مدام خرم و خورند است

۷۱

داجیت کہ گویم از برائے غم تُست
با آنکہ حیرم من سرائے غم تُست
لطفی ست کہ میکند غمت بادل من
ورنہ دل تنگ من چہ جائے غم تُست

۷۳

راہیست ز کعبہ تا بقصد پیوست
از جانبِ میخانہ رہ دیگرہست
آمارہ میخانہ ز آبادانی
راہیست کہ کامیرو دست بدست

۷۰

ماکشہ عشقیم و جہاں مسلخ ہاست
ماہیخو رو خواہیم و جہاں مطبخ ہاست
مارا نہ بود ہوائے فردوس از آنکہ
آں چہرہ آتشیں او دوزخ ہاست

۷۲

از کفر سبز لعل ایمان میرنخت
وز گوشت و لبش چشمہ حیواں میرنخت
چوں کہ یک خرامندہ بعد رعنائی
میرفت ز سر تا قدش جاں میرنخت

۷۴

عاشق نتواند نفسی بے غم زیست
بے یار و دیار اگر بود خود غم نیست
خوش آنکہ بیک کرشمہ جاں کرد نشا
ہجران وصال رانداست کہ چیت

۷۵

آنی که ز جام آرزوئے تو زلفت
از دل هوس روئے نکوئے تو زلفت
از کوئے تو هر که رفت دل را بگذاشت
کس با دل خوشتر از کوئے تو زلفت

۷۶

ما دل ز غمت شکسته داریم اے دوست
از غیر تو دیده بسته داریم اے دوست
گفتی که بدل شکستگان نزدیکم
ما نیز دل شکسته داریم اے دوست

۷۹

عشق آمد و خاک منم بر سر ریخت
زاں برق بلا بخرمم خگر ریخت
خون دل ریشه تنم سوخت چنان
که دیده بجائے اشک خاکستر ریخت

۷۶

یار آمد و گفت خسته میدانم دولت
دایم با امید بسته میدانم دولت
ما را بشکستگان نظر ما باشد
ما را خواهی شکسته میدانم دولت

۷۸

راه تو هر روش که پویند خوشست
کوئے تو هر جفت که جویند خوشست
روئے تو هر دیده که بیند نکوست
ذکر تو هر صفت که جویند خوشست

۸۰

ای دوست ای دوست ای دوست ای دوست
جو تو از آن کشم که روئے تو نکوست
مردم گویند بهشت خواهی یا دوست
ای بنجران بهشت بادوست نکوست

۸۱

پرسید ز من کسی که جانان تو کیست
گفتم که فلاں کسست مقصود تو چیست
بنشست بنائے بائے بر من بگریست
کز دست چنین کسی چنان بیست

۸۲

چون حاصل عمر تو فریبی نمی است
زوداد کن گرت بزم سستی است
مغرور مشو بخود که اصل من و تو
گردی شراری و نسیمی و نمی است

۸۵

دائم ز لوائے عشرت افراشتی است
پیوسته نه تخم خرمی کاشتی است
این آشتینها همه بگذاشتی است
بجز روزی که نگذاشتی است

۸۲

عصیان خلاق ار چه صحرا صحر است
در پیش عنایت تو یک گ گ گ است
هر چند گناه ماست کشتی کشتی
غم نیست که رحمت تو در یاد ریاست

۸۳

از گل طبعی نهاده کین رفته منت
وز مشک خطی کشیده کین بخت منت
صدافه بباد داده کین بخت منت
آتش بجهان زده کین بخت منت

۸۶

از بار گنه شد تن مسکینم پست
یارب چه شود اگر مرا گیری دست
گرد علم آنچه ترا شاید نیست
اندر کرم است آنچه مرا باید هست

۸۸

شیرین دهنی که از لبش جان می نخت
 کفش ز سبز لعل پریشان می نخت
 گر شیخ بکف زلف او ره می برد
 خاک ره بت بر سر پیمان می نخت

۹۰

در عالم اگر فلک اگر ماه و خورشید
 از بادیه هستی تو پیمانه خور است
 فارغ ز جهانی و جهان غیر تو نیست
 بیرون مکانی و مکان از تو پیر است

۹۲

دردا که درین سوز و گدازم کس نیست
 همراه درین راه درازم کس نیست
 در قهر و دم جواهر را ز بسی است
 اما چه کنم محرم رازم کس نیست

۸۷

ایزد که جهان بقبضه قدرت او است
 داد است ترا و چیز کان و دلو است
 هم سیرت آنکه دوست داری بهم کس
 هم صورت آنکه کس ترا دارد دوست

۸۹

آتش سوزنده که غشش لقبست
 در پیکر فرو دین چو سوزنده تبست
 ایان کرد کیش محبت و گراست
 پیغمبر عشق نه عجم نه عرب است

۹۱

نزدیست جهان که بردنش با ختن است
 تراوی او ز نقش کم ساختن است
 دنیا بشال کعبتین نزدیست
 برداشتش برائے انداختن است

ہاں تا تو نہ بندی بھرا تاش پشت
کو با گل نرم پرورد خاں درشت
ہاں تا نشوی غرہ بدریائے کرم
کو بر لب تھرشنہ بسیار بکشت

اے خالق خلق رہنمائی بفرست
وے رازق رزق در کشتائی بفرست
کارمین بیچارہ گرہ در گرہ است
رحمے بجن و گرہ کشتائی بفرست

گردوں کمرے زعفر سوڈہ ماہست
دریا اثرے زاشک آلودہ ماہست
دو زنج شرے زرنج بیوڈہ ماہست
فردوس می زودقت آسودہ ماہست

وے گیسوئے عنبر بن عنبر سار
از طرف بنا گوش سمن سیماست
افتادہ پپائے تو بزاری میگفت
ستر تا پائیم فدائے ستر تا پایست

دنیا بچوے و فاندادوئے دست
ہر لحظہ ہزار مغز سرگشتہ دوست
می داں کہ خدائے دشمنش می دارو
گر دشمن حق نی چہ دار می دست

از کار کے قرار می باید ہست
ویں یار کہ در کنار می باید ہست
ہجرے کہ پہنچ کاری تا بد ہست
وصلے کہ چو جاں بکار می باید ہست

۹۹

از کبریت دینم کپنهانی نیست
 برداشتن سرم با سانی نیست
 ایمانش هزار دفعه تلقین کردم
 این کافر را مسلمان نیست

۱۰۱

می رستم و خون دل بر اہم می ریخت
 دوزخ دوزخ شرز اہم می ریخت
 من آدم از شوق برگلشن کون
 دهن دامن گل از کناہم می ریخت

۱۰۳

ہر چند آدمی تلک پیرت خواست
 بدگر بود بدشن خود نیکو ست
 دیوانہ دل نیست کین عادت او ست
 کو دشمن جان خویش میدار و دوست

۱۰۰

آں روز کہ آتش محبت افروخت
 عاشق روشن عشق بر عشوق آہوت
 از جانب دوست سرزد این سرگردا
 تا در گرفت شمع پروانہ نسوت

۱۰۲

از باد صبا دم چو بوئے تو گرفت
 بگذاشت مرا و جستجوئے تو گرفت
 اکنون ز نقش ہیچ نمی آید یاد
 بوئے تو گرفته بود و بوئے تو گرفت

۱۰۴

دل طفلک خاک ہیز غریب بدست
 میزد و بد و دست و روئے خود را میخست
 میگفت ہائے ہائے افسوس در یغ
 ریگے بر نیافتیم و غریب شکست

۱۰۵

اندر همه دشتِ خاوران سنگی نیست
کش بهن روزگار من جنگی نیست
بالطف نوازش وصال تو مرا
دردا دین صد هزار جان جنگی نیست

۱۰۸

صد شکر که گلشن شفا گشت منت
صحت گل عیش ریخت در پیر منت
تپ را بغلط در منت افتاد گذار
منت که عرق شد و چکید از بد منت

۱۱۰

آں یار که عهد دوستداری بشکست
میرفت و منش گرفته دامن دست
میگفت که بعد ازین بخوابم بینی
پنداشت که بعد ازین مرا خوابی هست

۱۰۶

تیرے زکمان خاند ابروئے تو جنت
دل پر توے وصل را خیالی جنت
خوش خوش ز دم گذشت میگفت بنا
ما پہلوئے چوں توئی نخواہیم نشست

۱۰۹

پیہ در گاواست و گاودر کسار است
ماہی سریشی بدریا بار است
بزدور کو هست و یوزور بلغار است
زہ کردن این کمان بسی شوار است

۱۱۲

گر کار تو نیکوست بتدبیر تو نیست
 ورنیز بد است ہم ز قصیر تو نیست
 تسلیم رضا پیشہ کن شاد بزی
 چون نیک بد جهان تقدیر تو نیست

۱۱۱

مجنون تو کوہ راز صحرانشاخت
 دیوانہ عشق تو سر از پائشاخت
 ہر کس بہ تورہ یافت ز خود کم گردید
 آنکس کہ ترا شناخت و ترا شناخت

۱۱۴

(ج)

۱۱۳

اے درو عیانہا و نہانہا ہمہ ہیچ
 پنداریقیں ہا و گمانہا ہمہ ہیچ
 از ذات تو مطلقاً نشان نتوان داد
 کما خجاکہ توئی بود نشانہا ہمہ ہیچ

غازی کہ پئے شہادت اندر تگ پست
 غافل کہ شہید عشق ضل تر از دست
 فدائے قیامت او ہیں کے ماند
 اں گشتہ دشمن است ایں گشتہ دوست

۱۱۶

(ج)

۱۱۵

ز سارہ من تازہ گل گلشن روح
 نازک بود آں قدر کہ ہر شام صبح
 نزدیک ہدیدہ گر خیالش لرزد
 از سایہ عار ویدہ گرد و مجروح

اے با رخت انوار ہمہ و نور ہمہ ہیچ
 با اعلیٰ تو سلسبیل کوثر ہمہ ہیچ
 بود ہمہ ہیں چو تیز ہیں شد چشم
 دیدم کہ ہمہ توئی و دیگر ہمہ ہیچ

دل از نظر تو جاسودانی گردد
 غم با الم تو شادمانی گردد
 گریه بدوزخ بر داز کوه تو خاک
 آتش همه آب زندگانی گردد

ایس گیدی گبر از کجا پیدا شد
 ایس صورت قبر از کجا پیدا شد
 خورشید مرا ز چشم من پنهان کرد
 ایس کله ابراز کجا پیدا شد

زاں خوبتری که کس خیال تو کند
 یا همچو منی فکر حال تو کند
 شاید که با فرینش خود نازد
 ایزد که تماشاے جمال تو کند

در وصل زان دیشه دوری فریاد
 در هجر ز درد نا صبری فریاد
 افسوس ز محرومی دیدار افسوس
 فریاد ز درد نا صبری فریاد

طالع سر عافیت فروشی دارد
 همت بهوس پلاس پوشی دارد
 اینجا که بیک سوال بخشند و کون
 استغنائیم سر خموشی دارد

آن دشمن و برت بود دیدی که چه کرد
 تا اینکه بغور او رسیدی که چه کرد
 می گفت بهماں کنم که خواهد دل تو
 دیدی که چه میگفت شنیدی که چه کرد

۱۲۳

عاشق که تو اضع نماید چه کند
 شبها که بجوئے تو نیاید چه کند
 گریوسه دهد زلف ترا رنجی مشو
 دیوانه که زنجیر بخوید چه کند

۱۲۴

مردان خدا ز خاکدان دگرند
 مرغان هوا ز آشیان دگرند
 سنگ تو ازین چشم بدیشان گایشان
 خایغ زد و کون در مکان دگرند

۱۲۵

ز آں پیش که طاق صرخ اعلا زده اند
 و پس بارگ سپهر مینا زده اند
 مادر عدم آباد زل خوش خفته
 بے مار قسم عشق تو برما زده اند

۱۲۶

اے باد خجاک مصطفایت سو گند
 باران بعلی مرتضایت سو گند
 افتاده بگریه خلق بس کن بس کن
 دریا به شهید کربلایت سو گند

۱۲۷

اول آنکه دلم عشق نگارم بر بود
 همسایه من ز ناله من فغنون
 اکنون کم شد چوناله در دم بفزود
 آتش چو همه گرفت کم گردد و دود

۱۲۸

اول رخ خود به بنایست نمود
 تا آتش بجائے دگر گردد و دود
 اکنون که نمود می ربود می دل ما
 ناچار ترا دلسر ما باید بود

۱۲۹

نہر گزدم از یاد تو غافل نشود
گر جاں برو دهر تو از دل نرود
اقتادہ ز روئے تو در آئینہ دل
عکسے کہ بہ ہیچ وجہ زایل نشود

۱۳۱

در باغ روم کوئے تو ام یاد آید
بر گل نگرم روئے تو ام یاد آید
در سایہ سرو اگر دے بنشینم
سرو قد و لجوئے تو ام یاد آید

۱۳۳

دلبر دل خستہ رائگاں میخواید
بفرستم گردش چنایں میخواید
و آنکہ بنظارہ دیدہ بر رہنم
تا مشردہ کہ آورد کہ جان میخواید

۱۳۰

پیریم وے عشق چو دمساز آید
ہنگام نشاط و طرب ناز آید
از زلف رسائے او کندے فلکینم
بر گردن عمر رفتہ تا باز آید

۱۳۲

من صرفہ برم کہ بر صغم اعداد
مشتے خاشاک لطمہ بردر باز
تا تیغ بر مہنہ ایم در دست قضا
شد کشتہ ہر آنکہ خویش را بر باز

۱۳۴

اے خواجہ ز فکر گور غم می باید
اندر دل ویدہ سوز و غم می باید
صد وقت برائے کار دنیا داری
یک وقت بفکر گور ہم می باید

۱۳۵

حوراں بنظر ازلہ نگاہم
 رضواں ز تعجب کف و بکف زد
 آن حال سیه بر آن حال مطرف زد
 ابدال زیم چنگ و مصحف زد

۱۳۶

مخلقان توئے جلال گوناگونند
 گلے چو الف راست گئے چو نونند
 در حضرت اجل خیال مجنون
 کز خاطر و فہم آدمی بیرونند

۱۳۹

یارم ہمہ نشین بر سر نشین زند
 گویم کہ مزن تیز رہا پیش زند
 چون دل من مقام دار و شب زند
 می ترسم از آنکہ نشین بر خویش زند

۱۳۷

جائیکہ تو باشی از غم مہم نہ بود
 آنجا کہ نباشی از غم مہم نہ بود
 آن کہ ز فرقت تو یک دم نہ بود
 شادیش ز زمین آسمان کم نہ بود

۱۳۸

انواع عطا گر چہ خدای بخشد
 ہر اسم عطیہ خدای بخشد
 در ہر آنے حقیقت عالم را
 یک اسم فنا یکے بقا می بخشد

۱۳۹

ہر چند کہ جان عارف آگاہ بود
 کہ در صرم قدس تو اش راہ بود
 دست ہمہ اہل کشف و ارباب شہود
 از دہن ادراک تو کوتاہ بود

۱۴۱

دل خسته و سینه چاک می باید شد
وز هستی خویش پاک می باید شد
آب بیکه به خود پاک شویم اول کار
چون آخر کار خاک می باید شد

۱۴۲

عاشق چو شوی تیغ بسر باید خورد
زهری که رسد همچو شکر باید خورد
هر چند تو را بر جگر آبی نبود
دریا دریا خون جگر باید خورد

۱۴۳

نقاش اگر ز موی پر کار کند
نقش دهن تنگ و دشوار کند
آن تنگی نازکی که دارد و دهن
ترسم که نفس لب تو انکار کند

۱۴۴

بر کوئی تو هر که را سر و کار کند
از سجده دیر و کعبه بزار کند
گر زلف تو در کعبه نشانند و امن
اسلام بدست پائے زنا رفت

۱۴۵

آنرا که حدیث عشق در دل گردد
باید که ز تیغ عشق بسیل گردد
از خاک طپان طپان رخ آغشته بخور
بر خیزد و گردد سیر قاتل گردد

۱۴۶

در ویشانند هر چه هست ایشانند
در صفحه یار در صدف پیشانند
خواهی که میس وجود زگر دانی
با ایشان باش کیمیا ایشانند

۱۴۸

آورد ہبا گلے ز گلزار میسہ
 یاروچ قدس شہیری انگند سفید
 یاکرد گھناشت ورتے خورشید
 یانامہ یاریست کہ آورد نوید

۱۵۰

اے رہ ز حد ز پیش پیروں نشود
 خود بیناں را معرفت افزوں نشود
 آن فقر کہ مصطفیٰ بر آں فخر آورد
 آنجا نرسی تا جگرت خوں نشود

۱۵۲

در سلسلہ عشق تو جان خواہم داد
 در عشق تو ترک خانماں خواہم داد
 رشتے کے تو را بنیم اے عمر عزیز
 آن فو یقیں ہاں کہ جاں خواہم داد

۱۴۹

زاں نالہ کہ در بستر غم دوشم بود
 غمہائے جہاں جلہ فراموشم بود
 یاراں ہمہ در دمن شنیدند وے
 یارے کے در او کرد اثر گو شمش بود

۱۴۹

دنی وقت سماع بوئے دلدار برد
 مارا بسر اپر دہ اسرار برد
 این مزہ مرکب مروج تراست
 بردارد و خوش بجا لم یارب برد

۱۵۱

دل صافی کن کہ حق بدل می نگرد
 دلمائے پر آگندہ بیک جو خرد
 اے ہر کہ کن صاف دل از بہر خدا
 گوئے از ہمہ مردم عالم بسر

۱۵۳

رفتم بکلیسائے ترسا و یهود
ترسا و یهود جی سگی رو بتوبو
بریا و وصال تو به بتخانه شدم
تسبیح بتان زمرئه عشق تو بود

۱۵۴

گر عشق دلی مرا غریب دار افتد
کایے کینم که پرده از کار افتد ^{طالع بر}
سجاده پر هیز چنان افشایم
کز مهر تارے هزار زار افتد

۱۵۵

آں رشته که بر لعل لب ت سوده شود
وز نوش دہان تہشک آلودہ شود
خواہم کہ بدیں سینہ چاک دوزی
شاید کہ زغم ہائے تو آسودہ شود

۱۵۶

گر عدل کنی مگر جہانت خوانند
و ز ظلم کنی سگ عوانت خوانند
چشم خردت باز کن نیک ببین
تا زین دو کلام بہ کہ آنت خوانند

۱۵۷

آنها کہ ز مجہود خبر یافتہ اند
از جملہ کائنات سرتافتہ اند
در پوزہ ہمی کنند مرداں ز نظر ^(لشعور)
مرداں ہمہ از قریب نظر یافتہ اند

۱۵۸

از در کہ نقش کوہ دہامون بستند
ترکیب سی قدان ہوزون بستند
پابستہ بزنجیر جنوں من بودم
مردم سخنے پائے مجنوں بستند

۱۵۹

تا مرد بہ تیغ عشق بے نہر نشود
اندر رہ عشق و عاشقی نہر نشود
ہم یا رطلب کنی وہم نہر خواہی
آئے خواہی و لے میسر نشود

۱۶۰

صوفی ہمارے سہراں افشانند
تا آتش خویشتن دمی بنشانند
عاقل داند کہ دایہ گوارہ طفل
از بہر سکون طفل مے جنبانند

۱۶۱

گفتی کہ شب آیم ارچہ بیگاہ شود
شاید کہ زبان خلق کوتاہ شود
بر خفتہ گجائیں تو انی کردن
کز بوی خوش تو مردہ آگاہ شود

۱۶۲

بخشائے بر آنکہ عزیز تو یارش نبود
جز خوردن اندوہ تو کارش نبود
در عشق بالیقین نباشد کہ دے
ہم با تو وہم بے تو قرارش نبود

۱۶۳

گوئند کہ محتسب گمانے نہر
ایں پر وہ تو پیش جہانے نہر
گویم کہ ازین شراب اگر محتسب است
دریا بدو قطرہ بجائے نہر

۱۶۴

شب خیز کہ عاشقاں شب را نکند
گرد و رو با دوست پرواز کنند
ہر جا کہ دے بود شب بر بندند
الادیر دوست را کہ شب باز کنند

از شبنم عشق خاکِ آدم گل شد
شوی به رخاست قد و حاصل شد
سبزتر عشق بر برگِ روح رسید
یک قطره خون چکید ناشد

در عشق تو گاه بت پرتم گویند
که رند و خراباتی و مستم گویند
اینها همه از بهر شکستم گویند
من شاد و آنکه هر چه هستم گویند

نے دیدہ بود کہ جستجویش نکند
نے کام و زباں کہ گفتگویش نکند
ہر دل کہ درویش و فانی نکند
گر پیش سگ افکند بوش نکند

آساں گل باغ مدعا نتواں چید
بی سز ز نشِ خار چہا نتواں چید
بشگفتہ گل مراد بر شاخ امید
تا سرنہی بزیر پانہ نتواں چید

آں روز کہ نور بر تریا بستند
وین منطقہ بر میانِ جزا بستند
در کتبِ عدم بانِ آتش بر شمع
عشق ہزار رشتہ باما بستند

درد و زخم از زلفِ تو در چنگ آید
از حالِ ہشتیاں لہر انگ آید
گر بے تو بصرِ بے ہوشم خوانند
صحرائِ بہشت در دلم تنگ آید

۱۴۱

در دریا سببِ عمل می بخشند
در میکده لذتِ ازل می بخشند
آنجا که بنا و خانه رندانست
سرایِ ایماں بیل می بخشند

۱۴۳

عاشق همه دم فکرِ غم دوست کند
معتوق کرشمه کنیکوست کند
ماجرم و گنه کنیم و اولطف و کرم
بهر کس چیزے که لایق اوست کند

۱۴۵

شام بدھے کو آرزویت گذرد
خوشدل بجدیثے کو آرزویت گذر
نازم بدو چشمے کہ بسویت گذرد
یوسم کف پائے کو بکویت گذرد

۱۴۲

ہویم نہ موافقانِ خویشانِ بُروند
ایں کجکلیاں موئے پریشانِ بُروند
گویند چہر تو دل بدیشانِ دای
دانشد کہ من ندادم ایشانِ بُروند

۱۴۴

از لطف تو بیچ بندہ نوید نشد
مقبول تو جز مقبل جاوید نشد
حسرت بکدام ذرہ پیوست دے
کاں ذرہ بہ از ہزار خورشید نشد

۱۴۶

مارا نبود دے کہ خسترم گردد
خود بر سر کوئے ما طرب کم گردد
گر شادی عالمی بیماروئے دہد
چوں بر سر کوئے مار سد غم گردد

قدت قد من زبا رخت خم کرد
چشمیت چشم ز چشمها پر خم کرد
حالت عالم چو روز من تیره نمود
زلفت کارم چو کار خود در ہم کرد

در چنگ غم تو دل من دے نکند
پیش تو فغان ناله سوئے نکند
نایم بمن آله که آگه نه شوی
سویم بآتش که دود دے نکند

گر دشمن مرداں ^{heart} همگی حرق شود
هم برق صفت بخوشن برق شود
گر سگ بشل درون دریا برود
دریا نشود پلید سگ غرق شود

از دفتر عشق هر که فردے دارد
اشک گاه گون چهره دے دارد
بر گرد سرے شود که سوزیت درو
قربان دے رود که درے دارد

مرداں تو دل ^{طالب} بهر گر دوں ننهند
لب بر لب این کاسه پر خون ننهند
درد آتره لایخ ناچون پر کار
گر مر بنهند پائے پیروں ننهند

با علم اگر غسل برابر گردد
کایم دو جهاں تر ایست گرد
منور شود که بخواندی در تن
زناں روز حذر کن که ورق برگردد

گر پنهان کر عیب و گریہ پیدا کرد
منت دادم از دو کس بر جا کرد ^{ساک}
تبع سر من خاک کف پائے کسیست
کو چشم مرا بعیب من بینا کرد
^{بسیار مکرر}
۸۶

گلزار و فاز خار من سے روید
اخلاص زر بکند از من سے روید
در فکر تو دوش سر بزانو بودم
امر و زنگل از کنار من سے روید

خرم دل آنکه از ستم آه نکرد
کس را ز درون خویش آگاه نکرد
چون شمع ز نور دل سراپا بگفت
وز دامن شعله دست کو تاہ نکرد

ز اول رہ عشق تو مرا سسل نمود
ر من پس داشت رسد بمنزل دل تو زود
گلے دوسه رفت راه را در یادید
چوں پائے درون نہا خوش بر بود

کمال ز یکے ہنر وہ و صد بیند
ناقص ہمہ جامعائب خود بیند
خلق آئینہ چشم و دل یکد گردند
در آئینہ نیک نیک بد بیند ^{نیم دل}

در دل ہمہ شرک بودے برخاک چہ سو
بأنفس پلید جائے پاک چہ سود
زہر است گناہ و تو بہ تریاک است
چوں زہر بجان سید تریاک چہ سو

۱۸۹

تا دلوار عشق تو در گوشتم شد
عقل خرد و هوش فراموشم شد
تا یک ورق از عشق تو از برگردم
سی صد ورق از علم فراموشم شد

۱۹۰

گوشتم چو حدیث در دیشتم تو شنید
فی الحال لم نولم نولم نولم
چشم تو زنجیر شود بن چوں نگری
تا کور شود سر آنکه نتواند دید

۱۹۱

یک نیم رخت آکنش منکم به معید
یک نیم و گریان عذرا بکشاید
بر گرد رخت نوشته یحیی و عیسی
من قال من العشق فقد مات شهید

۱۹۲

دردا که همی روی بزمه باید کرد
وین مفرش عاشقی دوته باید کرد
بر طاعت خیر خود نباید نگریست
بر رحمت و فضل او نگه باید کرد

۱۹۳

آن وقت که این نجم و افلاک نبود
وین آب هوا و آتش و خاک نبود
اگر یگانگی سبق می گفتم
وین قالب این نواد او را ک نبود

۱۹۴

ای عشق به درد تو سر به سپاید
صید تو ز من قوی تر می باید
من مرغ بیک شعله کباجم بگذار
که این آتش را سمنده می باید

۱۹۵

گفتم چشم گفت بر آتش می آید
گفتم بگرم گفت با آتش می آید
گفتم که دلم گفت چه داری در دل
گفتم غم تو گفت نگاش می آید

۱۹۶

یار بجش اگر نه کار من زیاد
رحم که ز خلق عاجزم در همه کار
جز در گریه تو که بودم در گریه
محروم ازین در نکشم اسے غفار

۱۹۷

یار ب به دو نور دیده پیغمبر
یار ب به دو شمع دو دمان حید
بر حال من از عین عنایت بنگر
دارم نظری آنکه نیفتم نظر

۱۹۸

در بزم تو اسے شوخ منم ز اسیر
در کشتن من هیچ ندارم تقصیر (کن)
با غیر سخن کنی که از مشک بسوزد
سویم کنی نظر که از غصه مبر

۱۹۹

گردم فدا دم از وصال بضو
دارم دلم از یاد تو صد نوع حشو
خاصیت سایه تو دارم که دلم
نزدیک تو ام اگر چه می افتم دور

۲۰۰

خوشید چو بر فلک نذر ایت نور
در پر تو آں خیره شود دیده ز نور
و اندم که کن ز پرده ابر ظهور
فالتا طریقتیہ من غیث قصور

در در فکر کو ...

۲۰۱

اے فضل تو دستگیرِ دستم گیر
سیر آیدہ ام ز خویشتن و دستم گیر
تا چپ کند نم تو بہ و تا کے شکنم
اے تو بہ دہ تو بہ شکن و دستم گیر

۲۰۲

لذاتِ جہاں چشیدہ باشی ہم عمر
بایار خود آسیدہ باشی ہم عمر
ہم آخر عمر رحلت باید کرد
نوابے باشد کہ دیدہ باشی ہم عمر

۲۰۵

ہر رقمہ کہ بر خوانِ جوان است مخور
گر نفس تو را راحتِ جان است مخور
گر نفس تو را غسل نماید بمثل
آن خونِ دلِ پیرہ زنان است مخور

۲۰۲

یارب در دل بغیر خود جا مگذار
در دیدہ من گردِ دستِ اگمگذار
گفتم گفتم ز من نے آید تیج
رحمے رحمے مرا بہ من وا مگذار

۲۰۳

ہر دگر ز بحرِ شکمِ اُفتد بکنار
در رشتہ جہاں خود کشم گوہر وار
گیرم بکفش چو سجدہ فرقت یار
یعنی کہ نمی زخمِ نفسِ حسنِ شہما

۲۰۶

ناقوس نواز گرز من دارد عار
سجادہ نشین اگر ز من کردہ کنا
من نیز بر غم ہر دو انداختہ ام
تہیج در آتش آتش اندر زنا

بایار موافق آشنائی خوشتر
وز ہمد مہیوسف اجدائی خوشتر
چوں سلطنت زمانہ بگذشتنی است
پیوند ملک بے نوائی خوشتر

تا چند حدیث قامت زلف لنگار
تاکے باشی طالب بوس و کنا
گر زانکہ نئی دروغ زن عاشق دار
در عشق چو او ہزار چوں او بگذار

مجنون پریشان تو ام دستم گیر
گمشدہ پیران تو ام دستم گیر
سہرے سرو پا چو دستگیری دارد
من بے سرو سامان تو ام دستم گیر

بدہ مرا تو خدا یا دریں جستہ سحر
ہزار نصرت شادی ہزار فتح و ظفر
بحریت سہ محمد بحق چار علی
بدو حسن حسین و بموسی و جعفر

آگاہ بزی لے دل و آگاہ بمیر
چوں طالب منزلی تو در راہ بمیر
عشق ست بسان ننگانی ورنہ
زنیساں کہ توئی خواہ بزی خواہ بمیر

دل خستہ و دل فگار و مژگان زیر
رقم بر یاد آں مہر انگیز
من جلے نکر وہ گرم گردن بستیز
ز دبانگ کہ ہاں چند نشینی بر خیز

۲۱۳

من بودم و دوش آں بُت بند نو
از من ہمہ لایہ بود از او ہمہ ناز
شب رفت حدیث با پیا پیان
شب راجہ گنہ حدیث با بود دراز

۲۱۲

در سحرے با تو ہے گویم راز
بر درگ تو ہی کنم عرض نیاز
بے منت بند گانت لے بند نو
کار من بیچارہ گشتہ بسا

۲۱۵

ہمہ بچن اپند پذیری دوسہ روز
تا پیشتر از مرگ بگیری دوسہ روز
دنیا زین پیریت چہ باشد ار تو
با پیرہ نے انس نگیری دوسہ روز

۲۱۶

دل جہز رہ عشق تو نہ پید ہرگز
جو محنت در دو تو بخوید ہرگز
صحرائے علم عشق تو شور شاں کرد
تا مہر کے در آں نہر وید ہرگز

۲۱۷

تا دوشے ترا بدیدم لے شمع طراز
نہ کار کنم نہ روزہ دارم نہ نماز
چوں با تو بوم مجاز من جلا نماز
چوں بے تو بوم نماز من جلا محنا

۲۱۸

لے جلا بیکساں عالم را کس
بیچو کرمت تمام عالم را بس
من بیکسم تو بیکساں را یاری
یارب تو بفریاد من بیکس رس

۲۱۹

شاہ از دعائے مرد آگاہ ترس
وز سوز دل آہ سحر گاہ ترس
بر لشکر و بر سپاہ خود غرہ مشو
از آمدن یل بنا گاہ ترس

۲۲۱

درد و ریت از تو پنهان کہ میرس
تنگ آمدہ چنداں ظلم از جاں کہ میرس
بایں ہمہ حال در چنین تنگدلی
جا کردہ محبت تو چنداں کہ میرس

۲۲۳

اند بفریاد من بیکس رس
لطف کرمت یا رمن بیکس رس
ہر کس بجے در حضرتے می نازد
جز حضرت تو ندارد این بیکس کس

۲۲۰

نور و زشت و جهان آوردہ نفس
حاصل ز بہار عمر بار غم و بس
از قافلہ بہار نامد آواز
تالالہ بیابان سزنگوں ساخت جرس

۲۲۲

اے آئینہ ذات تو ذات ہمہ کس
مرآت صفات تو صفات ہمہ کس
ضمامن شرم از بہر نجات ہمہ کس
بر من بنویس سیاحت ہمہ کس

۲۲۴

شاہی طلبی برو گدائے ہمہ باش
بیگانہ ز خویش و آشنائے ہمہ باش
خواہی کہ ترا پوتاج بر سر دارند
دست ہمہ گیر و خاک پایے ہمہ باش

۲۲۵

تا در زنی بهره داری آتش
بگرزنش و حقیقت حال تو خوش
مارا خواهی خطی بعالم درکش
کاند یک دل دوستی ناید خوش

۲۲۶

در میدان با پیر ترش باش
سیر هیچ بخود مکش با سرکش باش
گو خواه زمانه آب و خاک آتش باش
تو شاد بزی در میان خوش باش

۲۲۷

چون ات تو منفی بودی صاحبش
از نسبت افعال بخود باش خمش
شیرین مثل شکر کن روی ترش
تَبَلَّتْ لِلْعُرْشِ وَكَلَّا ثُمَّ انْقَسَتْ

۲۲۸

سودای تو ام در جنون میزد و دوش
دریای دودیده موج خوں میزد و دوش
در نیم شبی خیل خیال تو رسید
ورنه جام خمیه بروی می دوش

۲۲۹

در خانه خود نشسته بودم دلریش
وز بارگنه فکنده بودم سر پیش
آواز آید که غم مخور ای درویش
تو در خور خود کنی مادر خور خویش

۲۳۰

آتش به دوست خویش در خمر خویش
خود بر زده ام چه نالم از دشمن خویش
کس دشمن من نیست مگر دشمن خویش
ای می من دست من دهن خویش

۲۳۲

اے بر سرِ حرفِ این آں ناز و خط
پندار و دلی دلیل بعدِ استِ خط
در جسدِ کائنات بے سہو غلط
یک عینِ محسبِ دانِ یکذات فقط

۲۳۳

بر عودِ دلم نواخت یک زمره عشق
زان زمره ام ز پائے تا سرِ بهر عشق
حقا کہ بعدِ ہا نیامِ بیرون
از عمدہ حق گذاری یک زمره عشق

۲۳۴

ما را شد است رسمِ وائیں بہر عشق
بہر محنت است بالیں بہر عشق
سُبحان اللہ زخے و چندیں بہر حسن
اِنَّا لِلّٰہ و لے و چندیں بہر عشق

۲۳۱

پہوستہ مر از خالق جسمِ عرض
حقا کہ ہمیں بود و ہمیں است عرض
کان جسمِ لطیف را بخل و تگہ ناز
فارغِ پیغم ہمیشہ ز آسیبِ مرض

۲۳۲

گشتی پو توں بر موافقِ قانع
شد قصدِ مقاصد ز مقصدِ نافع
ہرگز نشود تا بکس کشفِ حجب
انوارِ حقیقت از مطالعِ طالع

۲۳۵

کی باشد کی لباسِ ستی شدہ عشق
تا باں گشتہ جسمِ سال و مطلق
دل در سطواتِ نور او شہناک
جاں در غلباتِ شوقِ او متفراق

د امان غنائے عشق پاک آمد پاک
ز آلودگی نیاز با مشتے خاک
چوں جلوہ گردنظارگی بخیزد موت
گراؤ تو در میاں نباشیم چه پاک

حق تعالیٰ کہ مالک الملک است
لکین فی الملک غیوہ ممالک
سے رہا از بیست و در مارا
رائہ و تاید و تسل و ذالک

دستہ کہ زوی بنار و زلف تو چنگ
چشمے کہ زوینت دل و دلی رنگ
آں چشم بہت بے تو ام چہرہ بخوں
ایں دست بگفت لی تو ام سینہ بنگ

خلقاں ہمہ بردگست انی خالق پاک
ہستند پے قطرہ آبے غمناک
ستفائے سحاب را بفرما از لطف
تا آب زند بر سر این مشتے خاک

یا مَن ربت حاجتی و دروچی بیک نیست
عن غیوہ اکمر حنت و اقبلت الیک
ماری سکل صالحو استظہر لیا
قد جئتک راجیا تو کلت علیک

بر چہرہ ندام ز مسلمانان رنگ
دارد برین شہر سگیاں از رنگ
آں روی ہم کہ پاش از بون سن
دو رخ را رنگ الی و فرخ را رنگ

تا شیر بدم شکار من بود پلنگ
پیر و ز شدم بہر چہ کردم آہنگ
تا عشق ترا بہر در آوردم تنگ
از پیشہ بروں کرد مرا رو بہ لنگ

در باغ کجا روم کہ نال بلبل
بے تو چہ کنم جلوہ سرو و نیل
یا تو ہست آنچہ میدارد سرو
یا تو ہستی تو ہست آنچہ میدارد گل

خبر دہد ہاگوں کا ہر چیز
اے عہد تو عہد دوستان میرا
از عہد تو کہیں خبر داند ہر تو دل
ای یک شبہ بھی شمع و یک مزہ چو گل
پرو لولہ و میساں تھی ہجو دل

سخت بدشت خاوراں لاہور
چوں فائز اشک اشتیاق مہصال
بنمودہ چو حسن دوست از پردہ جمال
چوں صورت حال میں شدش صورت حال
لہر کی صفت ہی سر صفت کو کہی تکی

اے چاروہ سالہ کہ در خون جمال
تپجوں مہ چاروہ رسیدی بجمال
یارب ز رسد بحسبت آسید زوال
در چاروہ سا لگی بانی صد سال
صفت لعل داد

گر با غم عشق سازگار آید دل
بر مرکب آرزو سوار آید دل
گر دل نہ بود کجا وطن ساز و عشق
و عشق تھی تیا شیر بہچہ کجا آید دل

۲۴۹

با خود در وصل تو گشودن مشکل
دل را بفرغ آرمودن مشکل
مشکل حالی طرہ مشکل حالی
بودن مشکل یا تونہ بودن مشکل

۲۵۱

ہر جا کہ وجود کردہ سیر است ایدل
میدان یقین کہ محض خیر است ایدل
ہنر ز عدم بود عدم غیر وجود
پس ہنر نہ مقتضائے غیر است ایدل

۲۵۳

پر سید کے منزل آں مہ گیل
گفتم کہ دل منست اور منزل
گفتا کہ دلت کجاست گفتم ہوا
پر سید کہ او کجاست گفتم دل

۲۵۰

ہر نعمت کہ از قبیل خیر است و کمال
باشد ز نعمت ذات پاک متعال
ہر وصف کہ در حساب سر او پائل
دارد بقصور قابلیت مال

۲۵۲

شیدائے تر از روح مقدس منزل
سودائے تر از عقل مجر و مجمل
سیاح جہان معرفت یعنی دل
وز بحر غمت دست بسر پائے بگل

۲۵۴

آزردہ ترم گر چہ کم آزار ترم
بے یار ترم گر چہ وفا دار ترم
باہر کہ وفا و صبر پیش کردم
سبھان اللہ چشم او خوار ترم

۲۵۵

گردست تضرع بدعا بردارم
 پنج دین کوه بازجا بردارم

لیکن ز تفضلات معبود احد
 "فَاَصْلُوْا صِلًا اَجْمَلًا اَزْ بَرِّ دَارِم"
 نهایت احکام بردارم

۲۵۶

۲۵۶

مشمود نفسی چون گنج دقیا نوسم
 پیدا و نهال چو شمع در فالو سم
 القصد درین چمن جو بسید مجنون
 مے بالم و در ترقی معکوسم

۲۵۸

نے باغ نہ بتان چمن می خواهم
 نے سرد نہ گل نہ یاسمن می خواهم
 خواهم ز خدائے خویش سنجے که در آن
 من باشم و آن کسے که من می خواهم

۲۶۰

دی شب که بگوئے یار سگر دیدم
 دانی که پئے چه کار سگر دیدم
 قربان خلافت عده اش می گشتم
 گرد سر منتظر سگر دیدم

۲۵۹

تب را کردم در آب آتش گشتم
 یک پنبه بتویند و کتابش گشتم
 بازش یکبار در عرق کردم عرق
 چوں لشکر فرعون در آبش گشتم

باین دو عین یار از نون تا نیم
 بینی لک شیده بر صوفیسم
 نے غلم کہ از کمال اعجاز
 انگشت نبی است کردہ ماہ دو نیم

Nose in the
 ۲۶۳ the finger of the
 prophet.

تا بردی ازین یار شریف قدم
 بر دل رسم شوق تو دارم مرقوم
 این غصہ مرا گشت کہ ہنگام و دواع
 از دولت دیدار تو گشتم محروم

ماہے و مستی سیر تقوے داریم
 دنیا طلبیم و میل عقبے داریم
 کے دنیا و دین ہر دو ہم آید راست
 این است کہ مانہ دین دنیا داریم

در آتش روزی ز پئے گلاب می گردیدم
 پشمرده عذار گل در آتش دیدم
 گفتم کہ چہ کردہ کہ سوزندت
 گفتا کہ در این باغ دے خندیدم

عمرے ہو س یاد ہو اپیم و دم
 در ہر کارے خون جگر پا لودم
 در ہر چہ زدم دست ز غم فرسودم
 دست از ہمہ باز داشتیم اسودم

زاندم کہ قرین محنت و فغانم
 ہر لحظہ ز بچراں بلب آمدہ جانم
 محروم نہ خاک آستانت زرا غم
 کو بیل ہر شک خود گذر نتوانم

De amantibus et
 Propter
 Compositum

۲۶۵

بایاد تو پادیده ترے ایم
 در بادہ شوق بخیرے ایم
 ایام فراق چوں بسرآمده است
 من نیز بسوئے تو بسرے ایم

۲۶۸

گر در سفرم توئی رفیق سفرم
 در حضرم توئی انیس حضرم
 هر جا که نشینم و هر جا گذرم
 جز تو نبودیچ مراد و گرم

۲۶۹

در قدرت پادشاه دوراں مائیم
 در دائرہ وجود سلطان مائیم
 منظور خلاق است این سینہ ما
 پس عالم جانیاں خلقاں مائیم
 خلق بنی بخلق ! جانیم برین کرب و غم

۲۷۰

دی تازه گلے ز گلشن آورد نسیم
 کز نکبت آں مشام جان یافت شمیم
 نے نے غلظت که صفحہ بود از سیم
 مشکیں قش معطر از خلق کریم

۲۷۱

این سخت ندارم که بقامت بینم
 یاد رگزرے ہم بسلامت بینم
 وصل تو بهیچ گونه وستم ناپید
 نامت بنویسم و بنامت بینم
 تیرا نام کنی سحر و سحر نامی تو کنی سحر
 نه که دارم که سحر و سحر نامی تو کنی سحر

نه از سر کار یا خلل می ترسم
 نه نیز ز قصیر ازل می ترسم
 ترسم که گناه نیست آمرزش هست
 از سابقه روز ازل می ترسم
 سالفه تحریر

چوں آں شده ام که دیدن توانم

تہا پیش تو اے نگار نشانم

چوں ذرّہ بخور شدی ہے پیوند

خوشد توئی بذرہ من مانندم

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

ما قبلہ طاعت ال دور و میدانی

ایمان سبز لفت مشکت و سید ایمان

یا این همه دلدار بمانیلو نیست

ماطلع خوش را نکو میداریم

بے درد تو اندیشہ درماں نکم

بے زلف تو آرزوئے ایمان نکم

جانا تو اگر جاں طلبی خوش باشد

انڈیشہ جاں برائے جاناں تکم

بے چشم تو یادِ نرگس تر نغم

بی لعل تو آرزوئے کوثر بکنم

گر خضر بن بے تو وہ آب حیات

کافر با شتم کہے تو لب تر نہ کم

بی بی بی بی بی

زرا میزش جان و تن توئی مقصودم

وزمردن وزليستن تولى مقصودم

تو دیر تری کہ من بستم ز میساں

کرمین کویم زمین لوی مقصودم

166

از جملہ دروہاے ہے در باکم

وزیر جماعت سوز داغ ہے، یا ہم

سورہ المائدہ

در پیم وادیدت و نام
عزیز و نامور

Handwritten signature: E. M. Smith

تا چند بگردم بر ایساں گرم
 وقت است که از کرده پشیمان گردم
 خاکم ز کلیسا و آیم ز شراب
 کافر از انم که مسلمان گردم
 یادت کنم ارشاد و گر غمگینم
 نامت برم از خیرم اگر بنشینم
 با عشق تو خورده ام اید دست چنانک
 در هر چه نظر کنم ترا می بینم

در مصطفی باد و کشاں ما باشیم
 بدنامی بارانام و نشاں ما باشیم
 از بدترانی که تو شاں می بینی
 چون نیک بینی بدشاں ما باشیم
 ہم آئینہ کما ہر ترس

شمع کہ پرده نساں فرو می گریم
 می خندم و ہر زماں فرو می گریم
 چون بچکس از گر پئے من آگ نیست
 خوش خوش بیان جان فرو می گریم
 دل میں مل میں روزگار

ہر چند کہ دل بوسل شاواں کریم
 دیدیم کہ خاطر پریشاں کریم
 خوش باش کہ ماخوئے ہجران کریم
 بز خود دشوار و بر تو آساں کریم

ہر چند گئے ز عشق بیگانه شویم
 با عافیت گشت و ہم خانہ شویم
 ناگاہ پری رُخے من برگزید
 برگردم از آن حدیث دیوانہ شویم
 عافیت گشت

۲۸۵

اندر طلب یار چو پروانه شدم
اول قدم از وجود بیگانه شدم
او علم نمی شنید لب بر بستم
او عقل نمی خرید دیوانه شدم

۲۸۶

اندوه تو از دل عزیز می دزدم
نامت ز زبان آن ای می دزدم
می نالم و قفل بردا می نگنم
می گریم و خون آستین می دزدم

۲۸۷

غمناکم و از در تو با غم نروم
جز شاد و امیدوار و خرم نروم
از درگاه تو که بهیچو تو گریه سرگز
نوبد کسی ز رفت من هم نروم

۲۸۸

ببریده ز من نگار غم انگیزم
بدریده ز من لباس فرزا نگیم
مجنون نصیحت دلم می آید
بنگر بکجا رسیده دیوانه نگیم

۲۸۹

از عشق تو ای نگار اندر نارم
می سوزم و می سازم دم بر نارم
تا دست بگردن تو اندر نارم
آغشته بخون چو دانه اندر نارم

۲۹۰

ما طی بساط ملک مستی کردیم
بیه نقص خودی خدا پرستی کردیم
بر مانع وصل نیک می پیوند
تف بر رخ که ز دوستی کردیم

۲۹۱

گر خلق چنانکه من منعم دانندم
 همچوں سنگ از در بدرانندم
 و زانکه دروں برون بگردانند
 مستوجب آنم که بسوزانندم

۲۹۲

بهرگز نبود شکست کس مقصودم
 آزرده نشد ز من و لے تا بودم
 صد شکر که چشم عیب بینم کور است
 شادم که حسود نیستم محسودم

۲۹۳

چون دانه مار پوست پوشان تو ایمن
 در سلسله حلقه بگوشان تو ایمن
 گر بنوازی ز جلال خودشان تو ایمن
 و ز نوازی بهم نحوشان تو ایمن

۲۹۴

یارب ز گناه زشت خود منفعلم
 و ز قول بد و فعل بد خود فحلم
 فیضه بدلم ز عالم قدس رساں
 تا محو شود خیال باطل ز دلم

۲۹۵

از بیم رقیب طوف کویت نکم
 و ز طغنه خلق گفتگویت نکم
 لب بندم و از پائے نشینم اما
 این نتوانم که آرزویت نکم

۲۹۶

بهر چند بصوت از تو دور افتادم
 ز نماز مبرطن که شدی از یادم
 در کوئے وفائے تو اگر خاک شوم
 ز انجا نتواند که ر باید یادم

۲۹۸

چوں خود بود چوب بید اور دم
روئے سیه و موئے سپید اور دم
تو خود گفتی که نا امید کی کفر است
بر قول تو رقم دایم دور دم

۳۰۰

بے روئے تو رائے استقامت نکم
کس را بهوائے تو ملامت نکم
در جستن وصل تو اقامت نکم
از عشق تو توبه تا قیامت نکم

۳۰۲

در کوئے تو سر در سر غنچه بنیم
چوں مهره جان عشق تو در بر بنیم
نامردم اگر عشق تو از دل بکنیم
سودائے تو کافر هم گراز سر بنیم

۲۹۶

یک جزایام نداریم و خوشیم
گر چاشت بود شام نداریم و خوشیم
چوں سخته بهامی رسد از عالم غیب
از کس طبع خام نداریم و خوشیم

۲۹۹

گر باره کنی مرا سر تا بقدم
موجود شدم ز عشق تو من بدم
جلنے دارم ز عشق تو که ده رقم
خواهیش بشادی کش خواهیش بغم

۳۰۱

ماجر بغم عشق تو در فسرانیم
تا سر داریم در غمت در بازیم
گر تو سربابی سر و سامان داری
ما نیم و سر و دق در دست اندازیم

۳۰۳

من لایقِ عشق و درِ عشق تو نیم
ز نسا کہ ہم نبردِ عشق تو نیم
چوں آتشِ عشق تو آرد شعله
من دلم و من کہ مردِ عشق تو نیم

۳۰۵

دامِ زخدا خواہشِ جناتِ نعیم
ز اہد بہ ثوابِ من بہ امیدِ عظیم
من دستِ تہی میروم او تحفہ بدست
تا زیں دکہام خوش کنندینِ کریم

۳۰۶

جہدے کہنم کہ دلِ جاں برگیرم
راہِ سیر کوئے دستانِ گیرم
چوں پردہ میانِ دل و دلدار نیم
بر خیزم و خود را بہ میاں برگیرم

۳۰۴

عشق تو ز خاصِ عام پناہ چکنم
دردے کہ ز حرِ گذشت در ماں چکنم
خواہم کہ دلم بدگیرے میل کند
من خواہم و دلِ نخواہد ایں را چکنم

۳۰۷

مادر رہِ سوداے تو منزلِ کریم
سوزِ بیتِ مرا کہ آتشِ بزلِ کریم
در شہرِ امیانِ چشمِ میخوانند
نیکو نامی ز عشقِ حاصلِ کریم

۳۰۸

سر پایہ غمِ ز دوست آساں ندیم
دلِ بختِ ہم از دوست کہ تا جاں ندیم
از دوست کہ یادگارِ دروے دارم
آلِ دردِ بصد ہزار دریاں ندیم

یارِ کمالِ لطفِ خاتمِ گداں
واقفِ بحقایقِ خواصمِ گداں
از عقلِ جفاکارِ دل افکارِ شدم
دیوانہ خود کن و صلاحمِ گداں

یارِ تو مرا بیار و سازِ رساں
آوازِ تو در دمنِ ہم آوازِ رساں
آنکس کہ من از فراقِ تو غمگین ام
اورا بہن و مرا بادِ بازِ رساں

فریادِ زنگِ روئے و رنگِ شاں
وز چشمِ سیاه و صورتِ زنگی شاں
از اولِ شب تا ہدمِ آخرِ شب
اینا ہمہ در قص و منم چنگی شاں

بنختے نہ کہ بادِ دستِ در آمیزم من
صبرے نہ کہ عشقِ بہ پرہیزم من
دستے نہ کہ با قضا در آویزم من
پائے نہ کہ از زمانہ بگریزم من

اے نالہ گرت و نیست انہما کے کن
و اں غافلِ مست را خبر داری کن
اے دستِ مجتہد و ولایتِ بدر آ
و اے باطنِ شریعِ مصطفیٰ کاری کن

افتادہ ہم بگوشتِ بیتِ عزت
غمہائے جہاں مونسِ غمخاںہ من
یارِ تو بفضلِ خویشِ ندانِ مرا
بخشائے روحِ حضرتِ اویسِ قرن

۳۱۵

یارب ز قناعت تو انگرداں
وز نور یقین دلم منور گرداں
احوال من سوخته سرگرداں
بے منت مخلوق میسر گرداں

۳۱۶

رویت دریائے حسن طاعت مرجاں
زلفت عنبر صدف پاں درودناں
ابر کشتی و چین پیشانی موج
گرداب بلا غنیمت و حشمت طوفان

۳۱۷

تا اعلیٰ تو دل فروز خواهد بودن
کارم همه آه و سوز خواهد بودن
گفتی که بخانه تو آیم روزی
آں روز که ام روز خواهد بودن

۳۱۸

جان است زبان است زبان دشمن جان
گر جانت بکار است بگم از زبان
شیرین سخنی بگفت شاه سخنان
سر برگ درخت است زبان باغزار

۳۱۹

هستی بعضی که در او بودنهای
دار و سربان در همه اعیان جهان
هر وصف ز عینے که بود قابل آں
بر قدر قبول عین گشت است عیاں

۳۲۰

شوریده دلی و فتنه گرد و گرد
گریاں چشم و اشکات چون چچول
کاهیده تن و شعله غم غم غم
بهر شعله زکوة قاف افزون افزون

۳۲۱

رخسار تو بے نقاب دیدن نتوان

ویدار تو بے حجاب دیدن نتوان

مادام کہ در کمال اشراق بود

سر چشمہ آفتاب دیدن نتوان

۳۲۲

در درگاہ دوستی یک دلہ گہ

ہر چیز کہ غیر راست آنرا ایلہ کن

یک صبح با خلاص بیابرد و ما

گر کار تو ناید آنکہ گلہ کن

۳۲۳

فریاد زد دست فلک پیرو بن

کاندر برین نہ نوبشت نہ کن

با این ہمہ نیز شکرمی باید کرد

گریں بترم کنند کہ گوید کہ کن

۳۲۴

بحریت جود جاوداں موج زناں

زاں بھر ندیدہ غیر موج اہل جہاں

از باطن بحر موج ہیں گشتہ عیاں

بر ظاہر بحر و بحر و موج نہاں

۳۲۵

با گلرخ خویش گفتم اے غنچہ دہاں

ہر خطہ پوش چہرہ چون عشوہ دہاں

ز دہندہ کہ من بیکس خوبان جہاں

در پردہ عیاں یا شمم بے پردہ نہاں

۳۲۶

ز د شعلہ بدل آتش پنهانی من

زاندا زہ گدشت محنت جانی من

معدوم اگر سخن پریشاں افتا

معلوم شود مگر پریشانی من

۳۲۶

بنگیز بچماں بہتر آئی نہیاں
چوں آبِ حیات در سیاہی نہیاں
پیدا آمد بحر مہر مایہی انبوہ
شد بحر ز انبوہی مایہی نہیاں

۳۲۹

لے در ہمہ شان ذات پاک از ہمہ شین
نہ در حق تو کیف توان گفت نہ این
از روئے تعقل ہمہ غیر اند صفات
باز ذات تو در روئے تحقیق ہمہ عین

۳۳۱

گر سنف پہر گردد آئینہ چیں
در تختہ فولاد شود روئے زمین
از روزئی تو کم نشود دان یقین
چو آن کہ چنین ست چنین ست و چنین

۳۲۸

چوں حق بتفصیل شنوں گشت عیاں
مشہود شد این عالم بر سر و وزیراں
گر باز روند عالم و عالمیاں
باز تبتہ اجمال حق آیند نہیاں

۳۳۰

دنیا گذران محنت و دنیا گذران
نی بر پدران ماندونی بر سپران
تا بتوانی عمر بطاعت گذران
بنگر کہ فلک چہ می کند با دران

۳۳۲

در ویشی کن قصد در شاہ مکن
وز دامن فقر دست کوتاہ مکن
اندر وہن مار شود مال مجوے
در چاہ نشین و طلب چاہ مکن

۳۳۳

اے زلفِ مسلسلِ بلائے دلِ من
وے لعلِ لبِ گره کشائے دلِ من
منِ دلِ ندیمِ بلے ورائے دلِ تو
تو دلِ ندی ہی اگر ورائے دلِ من

۳۳۵

اے خالقِ ذوالجلالِ حقِ رحمن
سازندہ کار ہائے بے سامان
نصمانِ مرا مطیعِ من می گرداں
بیرحمانِ مرا جیمِ من می گرداں

۳۳۷

در راہِ یگانگی نہ کفر است نہ دین
یک گام ز خود بیرون نہ وراہِ بین
اے جانِ جہاں تو راہِ اسلام گزین
ہا مارِ نیشین با خود منشین

۳۳۴

برگوشِ ظلم ز غیبِ آواز رساں
مُریغِ دلِ خستہ را بہرِ آواز رساں
یارِ ب کہ دوستی مروانِ رہت
ایں گم شدہ مرا بمن ہا ز رساں

۳۳۶

اے چشمِ من از دیدنِ رویت روشن
از دیدنِ رویت شدہ غمِ دلِ من
رویت شدہ گلِ غمِ و خنداں گشتہ
روشنِ من گشتہ ز رویتِ دلِ من

۳۳۸

شد دیدہ بعشقِ رہنمونِ دلِ من
تا کردہ پُر از غصہ درونِ دلِ من
ز نہارِ ظلم اگر نماںد روزے
از دیدہ طلب کنند خونِ دلِ من

۳۳۹

از رایت دل غبار کثرت رفتن
 به زانکه به زده در وحدت سفتن
 مغرور سخن مشوک تو جیب خدا
 واحد دیدن بود نه واحد گفتن

۳۴۰

دارم المے ز در و چنداں چنداں
 با گریه تو اں گفت نه خنداں خنداں
 در و گم جمجمه تباراج برفت
 و اں در و گم چه بود دنداں دنداں

۳۴۱

ای آنکه تراست عاز از دیدن من
 مهرت باشد بجائے جان تن من
 آن دست نگار بسته خواهم که گسی
 با خون هزار کشته در گردن من

۳۴۲

یارب نظمی بر من سز گرداں کن
 لطفی بمن دل شده حیران کن
 با من بکن آنچه من سزائے آنم
 آنچه از کرم و لطف تو آید اں کن

۳۴۳

سپل ست مزبور سیر خنجر بودن
 یا بهر مراد خویش بے سر بودن
 تو آمدی که کافرے را بکشی
 غازی چو توئی خوشست کافر بودن

۳۴۴

در راه خدا حجاب شد یکسوزن
 روح جمجمه کار خویش را یکسوزن
 در مانده نفس خویش گشتی و مرا
 یکسو غم مال و دختر و یکسوزن

۳۴۵

اے غم گزریے بھوئے بدناماں کُن
فکر من سرگشتہ بے ساماں کُن
زراں ساغر لبریز کہ پُری ز غمت
یک جُرحہ بجا رہے سرانجاماں کُن

۳۴۶

اے شمع چراگر یہ زاری کُن
وی آہ جگر سوز سپہ داری کُن
چوں بہرہ وصل اونداری ایدل
دنداں بجگر نہ جگر غاری کُن

۳۴۷

نواہی کہ کسی شوی ز ہستی کم کُن
ناخوردہ شراب وصل مستی کم کُن
باز لب بتاں دراز دوستی کم کُن
بت راچہ گنہ تو بت پرستی کم کُن

۳۴۸

رفتم بر طبیب و گفتم از درد نہاں
گفتا کہ ز غیر دوست بر بند زباں
گفتم کہ غذا؟ گفت سپید خون جگر
گفتم ز چہ پرہیز گفت از ہر دو جہاں

۳۴۹

اے دست کہ بست عشق او دشمن جاں
بر باد ہی ہر غمش خرم جاں
من در طلبش در بدر کوئے بھوئے
او در دل دست کردہ گردن جاں

۳۵۰

اے عشق تو مایہ جنون دل من
حسن رخ تو ریختہ خون دل من
من دانم دول کہ در وصال تہ چو نم
کس راچہ خبر ز اندرون دل من

۳۵۱

بگو بختم از عشق تو ای سیمین تن
باشد که ز غم باز رہم سبکین من
عشق آمد و از نیم رہم باز آورد
مانده خونیاں رسن گردن من

۳۵۲

عشق آن صفتی نیست کہ بتوان گفتن
وین در سہر الماس نشاید گفتن
سود است کہ میزنم و اندک عشق
پکر آمد و بکر ہم بخوابد رفتن

۳۵۳

مارانہ بود دے کہ کار آید از و
چرناکہ کہ دے ہزار آید از و
چنداں گریم کہ کو چہ گل گرد
نے روید و نالائے زار آید از و

۳۵۴

بہائے دراز لے درینا بے تو
درے و فراق لے درینا بے تو
تو خفتہ بنالے درینا بے تو
من در تب تاب لے درینا بے تو

۳۵۵

سودائے سہر بے سہر ساں یک سو
بے مہرئی چرخ دور گرداں یک سو
اندیشہ خاطر پریشاں یک سو
ایںما ہمہ یک سو غم جاناں یک سو

۳۵۶

لے دل چو فراق یار دیدی خویشو
فے دیدہ موافقت بکن جیوں شو
لے جاں تو عزیز تر نہ از یارم
بے یار نخواہمت ز تن بیرون شو

۳۵۸

ہاں یاراں ہوئے ہاں جوان مرداں ہو
مردی کنی و نگہ داری سر کو
گر تیر جہاں رسد کہ ہشگافہ ہو
باید کہ ز یک دگر نگر وانی رو

۳۶۰

دورم اگر از سعادتِ خدمت تو
پیوستہ دلت آئینہ طلعت تو
از گرمی آفتاب ہجرم چیم رست
دارم چوپناہ سایہ دولت تو

۳۶۲

اے آئینہ را دادہ جلا صورت تو
یک آئینہ کس ندید ب صورت تو
نے نے کہ ز لطف و رہم آئینہ ہا
خود آمدہ بدیدن صورت تو

۳۵۹

اے آمدہ کار من بجاں از غم تو
تنگ آمدہ بردم جہاں از غم تو
ہاں اے دل دیدہ تابسر بر نکم
خاک ہوشیت خادراں از غم تو

۳۵۹

عشق است کہ شیر زبوں آید ازو
از ہر چہ گماں بری فزون آید ازو
گوشمنی کند کہ مہر فزون آید
کہ دوستی کہ بوئے خوں آید ازو

۳۶۱

اے نالہ پیر خانقاہ از غم تو
وے گر یہ طفل بیگناہ از غم تو
افغان و خروس صبح گاہ از غم تو
آہ از غم تو ہزار آہ از غم تو

۳۶۴

من می شنویم که می بخشائے تو
 هر جا که شکسته است آنجائے تو
 ما جمه شکستگان درگاه تو نیم
 در حال شکستگان چه فرمائے تو

۳۶۵

اے سپرد جوان سپهر شاد از غم تو
 فارغ دل میچکس مباد از غم تو
 سرگردانم چو گرد باد از غم تو
 سرگردانم چو گرد باد از غم تو

۳۶۸

اے کعبه پرست چیست کین من تو
 صناخ نظرند خورده بین من تو
 گر بر بنجد کفر و دین من تو
 دانند نهایت یقین من تو

۳۶۳

در دِل من دواش میدانی تو
 نسوز دل من سزایش میدانی تو
 من غرق گنه پرده عصیان پیش
 پنهان چه کنم که فاش میدانی تو

۳۶۵

اے سبزی سبزه بهاراں از تو
 وے سُرخ روی گلزاراں از تو
 آه دل و اشک بهیزاراں از تو
 فریاد که باد از تو و باراں از تو

۳۶۶

اے شعله طور طور پر نور از تو
 وے سرت بهیم جرمه منصو از تو
 هر شے جهاں جهاں نشور از تو
 من از دوست از تو و مخمور از تو

۳۶۹

از دیدہ سنگ خون چکاند غم تو
بیگانه و آشنا ندانم غم تو
دروغ و غم و غمت همی نوش کنم
تا آنکه بکس دگر نماند غم تو

۳۷۱

جان دل من فدائے خاک بر تو
گر فرمائے بدیده آیم بر تو
وصلت گوید که تو نداری سر ما
بے سرباد اسر آنکه ندارد سر تو

۳۷۳

اے شمع دلم قامت سنجیده تو
وصل تو حیات این مستدیده تو
چوں آئینه پر شد دلم از عکس سخت
سویت نگرم و یک از دیده تو

۳۷۰

ابر از دهنقان که ژال می دید از تو
دشت از مجنوں که لاله می دید از تو
خلد از صوفی و حور عین از زاهد
از ماد لکے که ناله می روید از تو

۳۷۲

اے در دل من اصل تمنا هم تو
وے در سر من مایه سودا هم تو
هر چند بروزگار در وے نگرم
امروز هم توئی و فردا هم تو

۳۷۴

زلفش بکشی شب و روز آید از تو
وریکداری چنگل باز آید از تو
ورپیچ و خمش ز یک دگر باز کنی
عالم عالم مشک فراز آید از تو

۳۷۵

من کسیتم آتش بدل آفرین
بر غم من عشق چشم خود سوخته
در راه وفا چو سنگ آتش گرم
شاید که رسم صحبت سوخته

۳۷۶

بجبران تو را چو گرم شد هنگامه
بر آتش من قطره فشان از غما
من رفتم و مرغ روح من پیش تو ماند
تا بچو کبوتر از تو آرد نامه

۳۷۹

در گفتن ذکر حق زباں از همه به
طاعت که بشب کنی نهان از همه به
خواهی که ز پل صراط آسان گدزی
نازده بهمانیاں که ناں از همه به

۳۷۷

ای چشم تو چشم چشم چشم
بے چشم تو نور نیست در چشم همه
چشم همه را نظر بسوئے تو بود
از چشم تو چشمهاست در چشم همه

۳۷۸

دارم صنم چهره بر آفرین
با جور و جفا و ستم آموخته
او عاشق دیگرے من عاشق او
پروانه صفت سوخته سوخته

۳۸۰

چشمم که سرشک لاله گوی آورده
وزیر مشرقه قطره طایفه آورده
نے نے بنظر اہل دل خوش شدہ ام
از روزن سینہ سربروں آورده

۳۸۲

دنیا طلبان ز حرص مستند ہم
موسی کش و فرعون پرستند ہم
ہر عہد کہ اخلائے بستند ہم
از دوستی حرص شکستند ہم

۳۸۲

ایسے روئے تو ہر عالم آراستے ہم
وہل تو شب روز تمناستے ہم
گر با و گراں پہ زنی وائے ہم
ور یا ہم کس ہجو منی وائے ہم

۳۸۴

اے نیک نکر وہ و بدیہا کردہ
و آنکھ بے طعنت حق تو لا کردہ
بر غم و کین و سیکہ کہ ہر گز نہ ہو
تا کردہ چہ کردہ کردہ چوں ناکردہ

۳۸۱

ایک سر لوئے دوش اینک سر را
گر تو زوی روندگان اچہ گناہ
جامہ چکنی کہو و نیلی و سیاہ
دل صاف کن و قباہین پوش کلاہ

۳۸۳

باور ویشان شستہ و رنگ درہ
کہ قرص جوئے خوریم کہ پشت برہ
پیران کمن دانند و میران سرہ
بہ کس کہ بجا بد نکر و جساں نہرہ

۳۸۵

من کیستم از خویش تنگ آمدہ
دیوانہ با خود بہ جنگ آمدہ
دو شہید یکے دست از شکم گشت
تالپدین پائے دل بنگ آمدہ

۳۸۷

جز وصل تو دل بہر چہ بستم تو بہ
بے یار تو ہر جا کہ شستم تو بہ
در حضرت تو تو بہ شکستم ضد بار
زین تو بہ کہ صد بار شکستم تو بہ

۳۸۸

معمورہ دل بعلم آراستہ بہ
معمورہ جان ز کلینہ پراستہ بہ
از ہستی خود ہر چہ تو اں کاستہ بہ
ہر چیز کہ ز غیر تست نا خواستہ بہ

۳۸۹

(ی)

پاکی و منزہی و بے ہمتائی
کس را نبود ملک باین زیبائی
خلقاں ہمہ خفتہ اند خود آگاہی
یارب تو در لطف بہا بکشائی

۳۹۰

اے خالق ذوالجلال ای باری خدای
تا چند روم در بدر و جای بجای
یا خانہ اسید مراد ربر بند
یا قفل قہات مراد ربکشائی

۳۹۱

یا سرکشی عدور اسر کو بی
یا خار و خنجر مانہ را جارو بی
بگرفت ولم ازین خسیساں یارب
حشری نشری قیامتی آشوبی

۳۹۲

در کوئے خودم مسکن ماوادادی
در بزم وصال خودم اجدادی
القصہ بہمد کرشمہ و ناز مرا
عاشق آیدی سہ ہزار ادی

۳۹۳

اے شاہ ولایت دو عالم ندوی
بر عجز و پریشانی عالم ندوی
اے شیر خدا زو و یفریاد خم رس
جز حضرت تو پیش کہ ناظم مدی

۳۹۵

نازار دلیر کہ تو جانش باشی
معمشوقہ پیدا و نہانش باشی
ز اس می ترسم کہ از دل آزاری تو
دل خوں شود و تو دریانش باشی

۳۹۶

اے آنکہ تو در و در و منداں دانی
درمان و علاج مستمنداں دانی
حال دل خویش را چہ گویم با تو
ناگفتہ تو صد ہزار چنداں دانی

۳۹۴

یا گردن روزگار راز نجیہ
یا سرکشی زمانہ را تدبیر
این ز اغوشاں بسی پریدند بلند
سنگی چو بی گزی تفسنگی تیر

۳۹۶

اے شیر خدا امیر حیدر فتحی
وے قلعه کشائے باب خیبر فتحی
در ہائے امید بر خم بہتہ شدہ
اے صاحب ذوالفقار و قنبر فتحی

۳۹۸

آنی کہ تو حال خستہ حالاں دانی
احوال دل شکستہ بالاں دانی
و زخامت از سینہ سوزاں شنوی
در دم ز زخم زباں لالاں دانی

۳۹۹

گر دینِ منی چه بامنی پیش منی
 گر پیش منی چه بے منی درینِ منی
 من باتو چنانم اے نگارِ منی
 خود در غلظم که من توام یا تو منی

۴۰۰

یارب در خلق تکیه گاهم نمکنی
 محتاج گدا و بادشاہم نمکنی
 موی سیم سفید کردی بکرم
 باموی سفید رو سیاه ہم نمکنی

۴۰۱

حقاکر اگر چو مرغ پروا شستم
 روزے ز تو صد بار خبردا شستم
 این واقعه ام اگر نبودی در پیش
 کے دیدہ ز دیدار تو بردا شستم

۴۰۲

دردے داریم و سینہ بریا نے
 عشقے چه عشق عشق عالم سوزے
 عشقے داریم و دیدہ گریا نے
 دردے چه درد دردے دریا نے

۴۰۳

عالم بودار نہ ز عبرت عاری
 نہری جاری بطور ہائے طاری
 و نہر ہمہ طور ہائے نہر جاری
 نہریت حقیقتہ الحقایق ساری

۴۰۴

تحقیق معانی ز عبارات مجوی
 بی برف قیود و اعتبارات مجوی
 خواہی یا بی ز علت جہل شفا
 قانون نجات از اشارات مجوی

۲۰۵

ہستی کہ ظہور می کند در ہمہ شے
خواهی که بری به حال با ہمہ پی
رو بر سر می جہاب را پس کہ چہاں
می می بود اند روی و می می می

۲۰۶

گر شمره ستوی بلشر شر القاسی
در خبانہ نشینی بگی و سواسی
بہ زراں نہ بود کہ بچو خضر و الیاس
کس نشناسد ترا تو کس شناسی

۲۰۷

دنیا دنی پڑ ہوس را چہ کنی
آلودہ ہر ناکس و کس را چہ کنی
آں یا رطلب کن کہ تور باشد پس
معشوقہ صد ہزار کس را چہ کنی

۲۰۸

خواہی چو خلیل کبریا بنیاد کنی
و آں را بنماز و طاعت آباد کنی
روزے بپوش و روزہ بپوش
بہ زراں نہ بود کہ خاطرے شاد کنی

۲۰۹

اے درخیم چو گان تو سر باشد گوی
بیرون نہ ز فرمان تو دل کیسے

۲۱۰

غیم جلیلہ نصیب چرخ خم بایستے
یا با غم من صبر بہم بایستے
یا با غم چو عمر کم بایستے
یا عمر باندازہ غم بایستے

۲۱۱

اے درخیم چو گان تو سر باشد گوی
بیرون نہ ز فرمان تو دل کیسے
ظاہر کہ بدست یاست از شستم
باطن کہ بدست تو است از آبشوی

۴۱۱

اے خالق ذوالجلال ہر جانورے
 ہے رہرور نہمائے ہر بنجرے
 بستم کمر ایسے بدردرگہ تو
 بکشائے درے کہ من نہ نام خمیرے

۴۱۳

اے دل اگر آں عارض دلجو بینی
 ذرات جہاں را ہمہ نیکو بینی
 خدائے کم نگر کہ خود ہیں نشوی
 خود آئینہ شوتاہنگی او بینی

۴۱۵

تا ترکِ عسلیق و عوائق نکنی
 یک سجدہ شائستہ لایق نکنی
 خفا کہ زدام لات و غمی نہری
 تا ترکِ خود و جملہ خلایق نکنی

۴۱۲

اے ذات تو در صفات اعیان ساری
 اوصاف تو در صفات شان متوازی
 وصف تو چو ذات مطلق بہت انہیت
 در ضمن مظاہر از تقیت دعاری

۴۱۴

وصافی خود بر غم حاسد تاکے
 ترویج چنین شرع کاسد تاکے
 تو معدومی خیال ہستی از تو
 فاسد باشد خیال فاسد تاکے

۴۱۶

ہستی کہ عیان نیست و آن در شانی
 در شان و گر جلوہ کس نہ برآنی
 این نکتہ بجوز کلی یومہ فی شان
 گر بایت از کلام حق برہانی

۴۱۷

من کیستم از قید دو عالم فری
عقلمنشی بلند همت مرد
دیوانه خویم بیاباں گرد
بهریز محنته سراپا درو

۴۱۹

ای از تو بهار هر گلزار رنگ
هر مرغی راز شوق تو آهنگ
با کوه زانده تور من گفتم
بر خاست صدائے نال از هر سنگ

۴۲۱

از درد تو نیست چشم خالی ز نمی
هر جا که دلیست شد گرفتار غمی
بیماری تو باعث نابودن باست
ای باعث عمر یا نباشد المی

۴۱۸

ای آنکه بملک خویش پاینده تویی
وز دامن شب صبح نماینده تویی
کار من بیچاره قوی بسته شده
بکشای خدایا که کشاینده تویی

۴۲۰

پیوسته تامل بودم معذوری
غم هیچ نیاز موده معذوری
من بی تو هزار شب بخون خفتم
تو بی من شب نبوده معذوری

۴۲۲

از مستی خویش تا پیشان نشوی
سر حلقه عارفان مستان نشوی
تا در نظر حق نگردی کافر
در نه بهر عاقلان مستان نشوی

۴۲۳

در کوئے توحی دہند جانی بجوی
جانی بجوے چہ کار وانی بجوی
از وصل تو یک جو بچماں می آرزو
زین جنس کہ مائیم جسانی بجوی

۴۲۴

گشانه کش طرہ لیلے باشی
گرد سر مجنوں ہمہ سودا باشی
کہ آئینہ جمال یوسف گردی
کہ آتش خرمین زلیخا باشی

۴۲۵

ای دل بردوست تنگہ جز جان نہی
در بے چودہند نام دریاں نہی
بے درد ز درد دوست نالاں گشتی
خاموش کہ عرض دہند ان نہی

۴۲۶

ای دیدہ مرا عاشق یارے کردی
حیران رخ لاله عذارے کردی
کارے کردی کہ پہچ نتوان گفتن
اللہ اند چہ خوب کارے کردی

۴۲۷

تا نگذری از جمع بفرے نرسی
تا نگذری از خویش بفرے نرسی
تا در رہ دوستی پادشاهی
بے درد بہانی ویدرے نرسی

۴۲۸

عشقم داوی ز اہل دردم کردی
از دانش عقل ہوش فردم کردی
سجادہ نشین باوقا۔ سے بہرہم
میخوارہ ورنہ و کو چہ کردم کردی

۴۲۹

ای چرخ بسی پیل و نہار آوردی
 گہ فصل خزاں گہ بہار آوردی
 مردان جہاں را ہمہ بُردی بریں
 نامردان را بروئے کار آوردی

۴۳۰

ای آنکہ بخت نرسد اورا کے
 کوئیں بہ پیش رحمت خاشاکے
 از روئے کرم اگر بخششی مارا
 بخشیدہ از لطف تو مشتے خاکے

۴۳۱

بی پاوسر آن دشت خوں آشامی
 مردند ز حسرت و غم ناکامی
 محنت زدگانِ دوی شوقِ ترا
 ہجران کشد و اجل کشد بدنامی

۴۳۲

دستہ نہ کہ از نخل تو چنیم ثمرے
 چشمے نہ کہ بر خویش بگیم قدرے
 پائے نہ کہ در کوئے تو یابیم گدے
 روئے نہ کہ بر خاک ہا مل سحرے

۴۳۳

اے برہر ہر کس از خیالِ تو بے
 بے یاد تو بر نیاید ز دلِ نفسے
 مفروش مرا بخش آزاد کن
 من خواجہ کی دارم و تو بندہ بے

۴۳۴

اول ہمہ جاہم آشنائی دادی
 آخر بہ ستم زہرِ جدائی دادی
 چوں کشتہ شد ہم گفتمی اس کشتہ کیست
 داد از تو کہ دادیہو فائی دادی

۴۳۵

اے کاش مرا بنفت آلا نییدی
آتش ہزدندی و پنجشانییدی
در چشم عزیز من نمک سانیدی
وز دوست جدا شدن نفرمانیدی

۴۳۶

اے دل شراب جہل مستی تا کے
مے نیست شوندہ لاف ہستی تا کے
گر غرقہ بحر غفلت و آرزو
تر دامن ہو اپرستی تا کے

۴۳۷

اے درخیم چو کان تو دل ہیچوں گوی
بیرون ز فرمان تو دل ہیچوں گوی
ظاہر کہ بدست است شستیم تمام
باطن کہ بدست است آنرا تو بشوی

۴۳۸

گر صید عدم شوی ز خود رستہ شوی
وز در صفت خویش وی بستہ شوی
می دانی کہ وجود تو حجاب رہاست
بانو و منشیں کہ ہر زمان خستہ شوی

۴۳۹

اے دل تا مصیبت افزا کردی
اے خون شدہ در دپیا کردی
انداختیم در بدر و کوئے بکوئے
رسوا کردی مرا تو رسوا کردی

۴۴۰

تا بتوانی بخش سجاں بار دلی
می کوش کہ تا شود ترا یار دلی
آزار دلی مجوی کہ ناگاہ کنی
کار و دو جہاں در سر آزار دلی

۴۴۱

دنیا را بہ بہشت منزل کا ہے

ایں ہر دو بندہ اہل معنی کا ہے

گر عاشق صادق زہر دو بگذر

تا دوست ترا بخود نماید را ہے

۴۴۲

در مدرسہ گر چہ دانش اندوز شوی

وز گرمی بحث مجلس افروز شوی

در کتب عشق با ہمہ دانائی

سرگشتہ چو طفلان نو آموز شوی

۴۴۳

گفتم کہ کرائی تو بدیں زیبائی

گفتا خود را کہ من خودم بیکتائی

ہم عشقم و ہم عاشق و ہم معشوقم

ہم آئینہ ہم جمال ہم بینائی

—————

۱۶۰۱۸

تمام شد

صحت نامبر باعیات مطابق ترجمہ کتاب ہذا

رباعی نمبر موجودہ	رباعی نمبر سابقہ	رباعی نمبر موجودہ	رباعی نمبر سابقہ
۲۰۳-۲۰۳ نئی رباعی	۱۹۶	اس دفعہ نئی رباعی ہے جس کا خارج { ترجمہ نہیں ہوا ہے + نئی رباعی لکھی گئی	۲
۲۰۴	۲۰۶	۱۶	۱۶
۲۱۵	۲۱۶	۱۷	۲۰
نئی رباعی	۲۱۷	۲۱	۲۱
۲۱۷	۲۱۸	نئی رباعی	۱۰۶
۲۲۸	۲۲۹	۱۰۷	۱۰۷
۲۳۰-۲۳۰ نئی باعیات	۲۳۰	۱۲۳	۱۲۳
۲۳۱	۲۳۹	نئی رباعی	۱۲۵
۲۴۰	۲۴۱	۱۲۶	۱۲۶
نئی رباعی	۲۴۲	۱۷۹	۱۷۹
۲۴۲	۲۸۵	نئی رباعی	۱۸۰
۲۹۷	۲۹۸	۱۸۱	۱۷۸
۲۹۹	۲۸۶	۱۸۲	۱۸۳
۳۰۴	۲۹۱	نئی رباعی	۱۸۷
نئی رباعی	۳۰۵	۱۹۲	۱۸۸
۳۰۶	۲۹۲	نئی رباعی	۱۹۳
۳۲۲	۳۲۸	۱۹۴	۱۸۹
نئی رباعی	۳۲۳	۱۹۵	۱۹۰
نوٹ: جو نمبر درج نہیں ہوئے وہ سابقہ باعیات کے نمبروں کے مطابق ہیں		۱۹۶	۱۹۵

شنوئی زیر عشق مرزا شوق کھنوی کی

مشہور و معروف شنوی ۴۰

اردوئے معلیٰ میر و حصہ ضمیمہ مکمل مجموعہ

رقعات اردو غالب ۷۱

حکیم بہشتا فارسی در شمولہ امتحان فنی ۴۷

شکوہ ہند مولانا حالی کی مشہور و معروف نظم ۲

چپ کی داد مولانا حالی کے ۱۲

مسدس حالی ۸

لمعا اوج حضرت اوج گیارہوی کا کلام ۶

خلاصہ شعر العجم حصہ اول ۶

خلاصہ شعر العجم حصہ دوم ۶

خلاصہ شعر العجم حصہ سوم ۶

خلاصہ شعر العجم حصہ چہارم ۴

خلاصہ شعر العجم حصہ پنجم ۳

دیوان حالی ۱۲

مقدمہ دیوان حالی .. ۴

طلوع اسلام - وہ نظم جو ڈاکٹر صاحب نے

انجمن کے اڑتیسویں سالانہ جلسے میں پڑھی ۴۷

پیام مشرق در جواب شاعر المالدی

گوٹے بزبان فارسی مجلد از ڈاکٹر اقبال ۸

المامون ۸

قصائد ذوق ۶

شعر العجم حصہ اول از مولانا شبلی مرحوم ۳

حصہ دوم ۷

حصہ سوم ۷

حصہ چہارم ۷

حصہ پنجم ۷

دیوان میر در و شمولہ امتحان آنر زان اردو ۷

ظہیر الاخلاق خلاصہ اخلاق جلالی ۱۲

الفاروق از مولانا شبلی نعمانی ۸

ترجمہ و شرح رباعیات ابوسعید ابوالخیر از مولیٰ عباد اللہ صاحب اختر و مولیٰ
 سید اولاد حسین شادان بگرامی ۶۶
 مطالب الغالب یعنی دیوان غالب اردو کی جدید ترین بہترین شرح از مولانا سہا ۸۱
 عقد اللالی شرح اخلاق جلالی۔ از مولیٰ محمد الدین صاحب مختار پروفیسر اور پبلشر کالج ۸۰
 سرگزشت الفاظ۔ از مولیٰ احمد الدین صاحب بی لے۔ الفاظ کی کہانی انکی اپنی زبانی
 مترادفات اور مطالعہ الفاظ پر محققانہ بحث۔ قیمت فی جلد ۸۱
 پرشین کمپوزیشن۔ از پروفیسر علم الدین صاحب ایم اے۔ فارسی ترجمہ اور مضمون نویسی
 کے لئے بہت مفید ہے۔ قیمت ۸۰
 مضامین فارسی ۵۲ مختلف مضامین زبان فارسی ان میں سے اکثر وہ مضامین
 اس جو امتحان نشی فاضل میں آچکے ہیں طلباء کے لئے ازہیں مفید ہے قیمت ۸۰
 ترجمہ غزلیات نظیری۔ از پروفیسر عنایت اللہ ۸۰

المشہور

شیخ مبارک علی تاجرتب اندرون ہارمی واڑہ

لاہور

ف

CALL No. { 1916551 } ACC. No. 1401A

AUTHOR ابو سعيد الوائلي

TITLE رباعيات شيخ ابو سعيد الوائلي

ف 1916551

1401A

ابو سعيد الوائلي

رباعيات شيخ ابو سعيد الوائلي

Date	No.	Date	No.

MAULANA AZAD LIBRARY
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES:—

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of Rs. 1-00 per volume per day shall be charged for text-books and 10 Paise per volume per day for general books kept over - due.

